

## 2. Bezpečnost a hygiena práce ve školních dílnách. Požární ochrana.

---

### 2.1. Všeobecné požadavky na bezpečnost a hygienu práce.

Neoddělitelnou součástí vedoucích pracovníků na všech stupních řízení, tedy i učitelů ve školních dílnách, je vytváření, udržování a kontrola příznivých pracovních podmínek směřujících k zajištění bezpečnosti a ochraně zdraví při práci (dále BOZ).

Na právo ochrany zdraví každého občana je pamatováno v pracovně právních předpisech a předpisech souvisejících s řešením těchto otázek. Jde zejména o předpisy zakotvené přímo v ústavních zákonech, zákoníku práce, vyhláškách úřadu bezpečnosti práce, odborech apod. Pro oblast školství pak v souborech předpisů vydaných ministerstvem školství.

Pozn.: Konkrétní předpisy je možno nastudovat z uvedené literatury za touto kapitolou. K hlubšímu studiu lze použít též údaje z příslušných ČSN, neboť při jejich tvorbě se též vycházelo z požadavků bezpečnosti a ochrany zdraví. Technická normalizace určuje požadavky na konstrukci a náležitý stav jednotlivých nástrojů, strojů a zařízení, dále pak opatření pro bezpečnost a ochranu zdraví při vlastní práci.

Obecně v oblasti BOZ jde zejména o zajištění těchto hlavních úkolů:

1. Zajištění a udržování takových podmínek na pracovišti, aby mohly být plněny požadavky na bezpečnou a zdravotně nezávadnou práci.
2. Pravidelné seznamování pracovníků (žáků, studentů) se zásadami bezpečné práce, průběžná výchova v jejich dodržování. Kontrola znalostí předpisů a ustanovení.

### 3. Cyklická kontrola stavu používaných technických prostředků.

ad 1. Jde o tyto základní oblasti:

- a) průběžné zajišťování vhodných pracovních podmínek jak vnějších (jako např. přiměřené osvětlení, teplota, větrání), tak vnitřních (udržování pracovního zaujetí, celková pracovní pohoda, atd.)
- b) dobré organizační zajištění výuky s kvalitním pedagogickým vedením. Mít na paměti rozdílnosti žáků, brát na zřetel jejich předcházející vývoj, momentální duševní a fyzický stav apod.
- c) výběr pracovních operací a kvalita nástrojů musí odpovídat věkové kategorii žáků (zabránění únavě a s tím spojeného případného úrazu)
- d) zajišťovat podmínky pro plnění hygienických zásad během práce i po jejím skončení

ad 2. Zde jde především o základní všeobecné poučení (instruktáž), která se provádí pro každou pracovnu na začátku školního roku (semestru). Toto poučení obsahuje organizační a provozní pokyny pro danou pracovnu, dále pak zásady požární ochrany. Obsah tohoto poučení je uveden v části 2.2., 2.3. a 2.4. O tomto poučení se provádí záznam.

Součástí bodu 2 je dále průběžné seznamování žáků (studentů) s konkrétními zásadami bezpečnosti práce pro jednotlivé pracovní operace. Hlavním cílem je systematická výchova k dodržování těchto zásad během práce, provázená kontrolní činností učitele.

ad 3. Kontrola stavu používaných technických prostředků je prováděna jednak cyklicky kvalifikovanými pracovníky (revizní technici - zajišťuje se přes vedení školy), jednak správcem kabinetu. Každý vyučující ve školních dílnách je povinen prověřovat náležitý stav náradí a nástrojů, se kterými žáci (studenti) pracují.

Pozn.: Požadavky na stav nářadí a nástrojů z hlediska bezpečnosti práce pro ruční zpracování dřeva a plastů jsou uvedeny v textu kapitoly 5.

## 2.2. Základní pokyny pro bezpečnost a hygienu práce.

V úvodní instruktáži na začátku školního roku ( semestru ) jde o seznámení se základními pokyny bezpečnosti a hygieny práce vymezující obecně platná pravidla ( zásady ) chování ve školních dílnách. Je pochopitelné, že se zde mohou projevit určité odchylky, které jsou dány specifikou konkrétní dílny.

Základní pokyny lze shrnout do těchto základních bodů:

1. Při práci si počínej tak, abys neohrožoval zdraví své ani spolupracovníků.
2. Upozorni ihned na každou zjištěnou závadu, která by mohla způsobit úraz.
3. Do elektrických rozvodů je povolen vstup jen osobám pověřeným.
4. Ochranné pomůcky jsou přidělovány jen pro výkon určené práce, jejich použití pro jiné účely je zakázáno.
5. Poznávej nebezpečí své práce a nauč se je včas odstraňovat.
6. Mysli při práci vždy na bezpečnost svého počínání.
7. Povinností každého je dodržovat předpisy požární ochrany, vyskytnuvší se závady odstranit, případně na ně upozornit.
8. Všechny elektrické (plynové) spotřebiče před opuštěním pracoviště vypni.
9. Každý úraz ihned nahlas vyučujícímu.
10. Pomáhej postiženému úrazem podle zásad první pomoci.
11. Poškození nebo zneužití hasicího přístroje je trestné.
12. Respektuj zákazy vstupů do označených prostorů.
13. Pití alkoholických nápojů a vstup do objektu pracoviště v podnapilém stavu je zakázán.
14. Je zakázáno skládat jakýkoliv materiál k rozvodnám el.

proudu.

15. Nepoškozuj a neodstraňuj ochranná zařízení.
16. Nerozptyluj spolupracovníky při práci zejména u strojů.
17. Dodržuj pořádek na přiděleném pracovišti a jeho okolí, zajišťuj průchozí profil pracoviště.
18. Opravu elektrického a strojního zařízení může provádět jen osoba k tomu oprávněná.
19. Dodržuj bezpečnostní předpisy platné pro konkrétní pracovny.
20. Věnuj maximální pozornost každému poučení o bezpečnosti a hygieně práce.

### **2.3. Provozní řád pro pracovnu ručního obrábění dřeva a plastů**

Obecné požadavky bezpečnosti práce jsou rozpracovány v provozním řádu konkrétního pracoviště. Zde jsou zahrnuty i další pokyny týkající se organizačních záležitostí práce v dané dílně apod.

Provozní řád zpracovává vedoucí pracovny, je schvalován vedoucím pracoviště (školy, katedry), případně bezpečnostním technikem. Je vyvěšen v každé pracovně a studenti jsou s ním seznamováni rovněž v úvodní instruktáži na začátku školního roku (semestru).

Provozní řád pro pracovnu ručního obrábění dřeva a plastů obsahuje tyto pokyny:

#### **PROVOZNÍ ŘÁD**

pro pracovnu ruční obrábění dřeva a plastů

1. Provozní řád obsahuje všeobecná pravidla, která mají sloužit k dosažení učebního cíle, k udržení pořádku a čistoty, k zachování dílenského inventáře a k zabránění úrazů při práci.

2. Vstup do dílen je kromě učitelům vyučujícím v dílně povolen jen posluchačům v době výuky stanovené rozvrhem hodin.
3. Jednotliví učitelé v dílnách jsou osobně odpovědní za všechna zařízení, jsou povinni tato zařízení kontrolovat a posluchače poučit o nebezpečí, které jim při práci v dílnách hrozí.
4. Posluchači jsou povinni dodržovat zásady bezpečné práce a ustanovení tohoto provozního řádu.
5. Posluchači musí být v dílnách 5 minut před zahájením vyučování.
6. Každému posluchači je v dílnách vyhrazeno očíslované pracoviště. Zdržovat se na jiném pracovišti je nežádoucí.
7. Ve výuce v dílnách jsou posluchači povinni používat pracovního oděvu.<sup>1)</sup>
8. Práci přiděluje posluchačům příslušný učitel.
9. Běžné nástroje potřebné k výuce jsou obsaženy v soupravách u pracovních stolů. Za úplnost a udržování nástrojů v soupravách odpovídají posluchači, jimž bylo příslušné pracoviště přiděleno. Další nástroje potřebné k práci, které neobsahuje souprava budou posluchačům podle potřeby zapůjčeny. Posluchači jsou povinni tyto nástroje vrátit v pořádku a řádně ošetřené.
10. Odnášení nástrojů a pomůcek z dílen je přísně zakázáno.
11. Zjištěné poškození nástrojů, přístrojů a jiných zařízení je povinen každý posluchač ihned oznámit učiteli.
12. Všichni posluchači jsou povinni v dílně zachovávat čistotu a pořádek.
13. Po skončení práce je povinen každý posluchač uklidit své vlastní pracoviště. Udržování pořádku mimo vlastní pracoviště provádějí posluchači podle pokynů vyučujících.
14. O každé práci je veden výkaz, ve kterém se zapisují

---

<sup>1)</sup> Pracovní oděv si pořizuje každý student sám. Má být účelný střihem i druhem materiálu (umělá vlákna nevhodná). Nenosit prstýnky, řetízky, náramky, korále, vázanky, šály apod.

prováděné práce a použitý materiál.

15. Při pracích, které ohrožují zrak, je každý posluchač povinen používat ochranné brýle.
16. Zvedat a odnášet těžká břemena smějí posluchači jen se svolením a pod vedením učitele. Ženy tyto práce nevykonávají.
17. V každé dílně musí být umístěna na všeobecně přístupném místě lékárnička

#### 2.4. Povinnosti služby

Ve školních dílnách je vhodné organizovat z řad studentů služby, které se spolu s vyučujícím podílí na organizačním zajištění výuky. Studentské služby by měly plnit rámcově tyto hlavní úkoly:

#### POVINNOSTI SLUŽBY

v dílně ručního obrábění dřeva a plastů

1. Vyzvednout klíče od pracovny, odemknout pracovnu 5 minut před zahájením výuky.
2. Odemknout šatnu posluchačů, po převlečení zajistit uzavření šatny.
3. Dbát o provedení kontroly inventáře při přebírání jednotlivých pracovišť posluchači.
4. Během výuky pomáhat sledovat dodržování zásad BHP, udržování pořádku na jednotlivých pracovištích.
5. Provádí distribuci určených výukových prostředků.
6. Po skončení práce:
  - dohlédnout na provedení úklidu všech pracovišť, kontrola skříněk, jejich uzamčení, uložení klíčů
  - zodpovědně kontrolovat vypnutí elektrických spotřebičů, vody a uzavření oken
7. Zajistit pořádek v šatně posluchačů po jejich odchodu a klíč vrátit na příslušné místo.
8. Z dílny odejít jako poslední a vyučujícímu sdělit stav

dílny, předat klíče.

9. Služba se určuje z řad posluchačů postupně podle pořadových čísel pracovišť.

## 2.5. Požární ochrana

Všeobecná ustanovení určují základní opatření týkající se jednotlivých pracovišť, která musí být zajištěna z hlediska požární prevence. Jde zejména o :

- dodržování zákazu kouření
- umístění požární techniky (hasicích přístrojů) a znalost jejich použití
- stav pracoviště v průběhu a po ukončení práce
- povinnost hlásit (odstranit) závady, které by mohly způsobit požár
- registrace výsledků preventivních prohlídek
- znalost způsobů vyhlášení požárního poplachu a směrnic poplachového plánu
- skladování a ukládání hořlavých látek.

Na otázky požární ochrany je pamatováno i v úvodní instruktaži, kde se studenti seznámí (mimo jiné) i s hlavními příčinami a zdroji požárů a požární prevencí.<sup>2)</sup>

Pro dílnu ruční obrábění dřeva a plastů je třeba znát druhy hasicích přístrojů, kterých lze použít v případě požáru (viz tabulka č.2 na str. 11)

---

<sup>2)</sup>Podrobněji možno nastudovat z literatury uvedené za touto kapitolou.

Tabulka č.2

Hasicí přístroj	Druhy hořlavých materiálů		
	dřevo, hobliny, obaly, papír, textilie	barvy, laky, ředidla, benzín, benzol, oleje, tuky, vosky, dehet	el. zařízení
vodní	výborně	špatně	nepoužívat, vodivý!
pěnový	dobře	výborně	nepoužívat, vodivý!
sněhový	omezeně (nepoužívat na sypké hmoty)	dobře	výborně
práškový normální	omezeně	dobře	výborně
práškový speciální (univerzální)	dobře (nepoužívat na sypké hmoty)	výborně	výborně
chlorbrom-metanový	špatně	výborně	omezeně, nevodivý

Hasicí přístroje se umísťují v dílně na viditelném a dobře přístupném místě, jejich kontrola se provádí nejméně jedenkrát za rok.

## 2.6. Studijní literatura:

1. Brabec, V.: Efektivní výuka bezpečnosti práce. Práce, Praha 1990.
2. Kučera, V. a kol.: Bezpečnost při práci v dílnách. Práce Praha 1979.



3. Novák, V. a kol.: Přehled právních předpisů o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, část 1.,2. Ústav rozvoje vysokých škol, Praha 1982.
4. Petřík, V.: Ochrana a bezpečnost při práci na školách a v školních zariadeniach. Ústav pre ďalšie vzdelávania učiteľov a výchovných pracovníkov, Prešov 1973.
5. Stejskal, L.: Výchova k bezpečnosti práce. Práce, Praha 1985.
6. Stráník, F.: Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (metodické materiály pro resort školství). Ústav technicko-právní problematiky při ČVUT, Praha 1979.
7. Český úřad bezpečnosti práce č. 48.: Základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce v technických zařízeních, Práce Praha 1982.